

הקדמה

'חלב חגי' ~ לקראת מתן תורה'

חוברת זו עוסקת בדרך ובמתן תורה.

הדרך היא ספירת העומר, מ"ט ימי עלייה והכנה אל היום הגדול בו עמדו ישראל מתחת להר סיני ואמרו נעשה ונשמע, אז זכו לקבל את עשרת הדיברות, על כן בחוברת זו הכנסתי מאמר שקשור לכל אחת מעשרת הדיברות.

לתועלת הקוראים, הוספתי עוד שיעורים המתאימים לחג השבועות: עניני ברכות התורה, קריאת התורה וגיוורה של רות.

המאמרים המופיעים בחוברת זו, עיקרם בשיעורים שנמסרו בבתי מדרש לגימלאים בשכונת כפר גנים: בית המדרש ישראל הצעיר, בית המדרש נריה, ובית המדרש של מנין ותיקין.

דרך השיעורים זהה לשיעורים שהופיעו בחוברות הקודמות, אלא שעתה החוברת מסודרת לקראת חג השבועות ולא על פי סדר פרשיות השבוע.

בהכנת השיעורים נעזרתי בשיעורי הגר"א וייס בעל המנחת אשר, דפי מקורות של 'עולמות', 'חבצלת השרון', 'אוצר עיונים' של המתיבתא, מקורות מאתר 'בינינו', רעיונות מידל"נ ר' נתנאל אורבך ועוד ספרי אחרונים אשר כיוונו אותי אל ליבה של הסוגיא.

כדרכי בחוברות הקודמות לא באתי לחדש חידושים 'אשר לא שערום אבותינו', כי אם ללקט מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים¹, לשבץ ולסדר דבריהם כיהלומים בכתר, על מנת שיהיו הדברים מאירים ובהירים.

אך גם לזה יקרא חידוש, כדברי הגר"ח מוולוז'ין בשם הגר"א (כתר ראש, נו):

חידוש תורה נקרא, כל מה שלומד יותר ומתבררים הדברים מחוורים אצלו.

ותודה לה' יתברך, שזיכני ללמוד וללמד, לברר לעצמי ולשתף את הציבור בהרבה נושאים בזכות שיעורים אלו. ותפילתי בכל עת לזכות לכוון לאמיתה של תורה.

דברי תורה אלו, לא נצרפו בכבשן בית המדרש, ולא זכיתי ללמוד אותם בעיון הראוי, בחברותא ובדיבוק חברים. ולכן המהלכים אינם שלמים ואינם מחושבנים כראוי.

על כן אינני אומר קבלו דברי, אלא תן לחכם ויחכם עוד, ואודה לכל מי שיאיר את עיני בנושאים הנלמדים בחוברת זו.

השתדלתי להוציא את החוברת בזמן קצר, על מנת שתהיה לתועלת הקוראים בחג השבועות תשפ"ד, ולכן יתכנו טעויות מחמת זריזות זה, ועמכם הסליחה.

הברכות ומכתבי הרבנים מופיעים בספר 'חלב חגי', אשר יצא בשנת תשפ"ג, יקחם הקורא משם.

¹ ועל כן המקורות הובאו במאמרים והרי הם לפני הקורא, על מנת שיוכל לעיין ולשפוט בעיני שכלו.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים... שָׂרָה שָׂמָה וּבִרְכָתִי אֶתְהָה...'

חוברת זו יוצאת לרגל הולדת בתנו היקרה 'שרה'.

תחושות של הודאה עמוקה ושמחה גדולה ממלאים את לבנו.

הודיה להי"ת על כל התהליך המופלא, על ההשגחה הפרטית, על הניסים והנפלאות לאורך כל הדרך.

'שרה' היא האמא הראשונה של עם ישראל, וכך קראנו לבתנו החדשה.

כמנהג המשפחה, קראנו לבתנו ע"ש הסבתא-שרה רקנטי הי"ו.

גם בצד של משפחת קורץ, השם שרה מופיע, אמא של סבי נקראה שרה כהן, וגם אחות של סבתי נקראה שרה.

יתן ה' ותזכה בתנו ללכת בדרכי אמותינו הקדושות, דרך של אמונה, תפילה וחסד, עם מידות טובות וישרות, אהבת תורה ויראת שמים.

מקריאת השם 'שרה' התעוררתי לעיין בדמותה של שרה אמנו.

בישעיהו (פרק נא) נאמר:

(א) שָׁמְעוּ אֵלֵי רַדְפֵי צֶדֶק מִבְּקֹשֵׁי ה' הַבֵּיטוּ אֶל צוֹר חֲצַבְתֶּם וְאֶל מַקְבַּת בּוֹר נִקְרַתֶּם:

(ב) הַבֵּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תַּחֲלוּלְכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתִיו וְאַבְרָהָם וְאַבְרָהָו:

הגמרא **ביבמות (סד)**. מגלה לנו את מצבם הטבעי של אברהם ושרה:

אמר רבי אמי: אברהם ושרה טומטמין היו, שנאמר: הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם,

וכתיב: הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם.

בדרך הטבע לאברהם ושרה לא היו יכולים להיות ילדים, למרות מצב הפתיחה הבלתי אפשרי הזה, זכו ונעשו אבות ואמהות לאומה הקדושה.

הגמרא דרשה שאברהם ושרה היו אטומים, וכך הסביר רש"י:

חוצבתם - נעשה לו זכרות.

נוקרתם - נעשה לה נקבות כמו אני קרתי ושתיתי מים (ישעיהו לז).

היה צריך הקב"ה לחצוב את אברהם ולנקוב את שרה על מנת שיזכו להביא חיים לעולם, ומשמע שמצבם של אברהם ושרה היה שווה, ועשה להם ה' נס והכשיר אותם להוליד.

והנה על הפסוק בישעיהו פרש רש"י:

אל צור חוצבתם - ממנו: ואל מקבת בור - שנוקבין וחוצבין בה את הבורות אשר נוקרתם בה.

ומי הוא הצור? הוא אברהם אביכם, ומי היא המקבת? היא שרה אשר חוללתכם אשר ילדתכם.

הנביא מדמה את אברהם לצור- אבן חזקה, ואת שרה למקבת- הכלי בו חוצבים את הסלע.

כלומר, בחר הקב"ה בשרה לתקן את אברהם, שרה היתה הכלי- מקבת, בה נחצב הצור- אברהם אבינו.

ואכן מצאנו שהיה אברהם זקוק לתיקון ע"י שרה בשילוח ישמעאל (בראשית כא, יב), שם נאמר:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אֵל יָרַע בְּעֵינַיִךְ עַל הַנֶּעֱרָר וְעַל אֲמָתְךָ

כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֲלֶיךָ שָׂרָה שָׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בִיצָחַק יִקְרָא לָךְ זָרַע.

ופרש רש"י:

שמע בקולה - למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות.
גדולה היתה מעלתה של שרה בנביאות על דרגתו של אברהם.
וכך מצאנו במדרש בראשית רבה (מז, א):

ויאמר אלהים שרי אשתך וגו' כתיב (משלי יב) אשת חיל עטרת בעלה, אמר רבי אחא בעלה נתעטר בה והיא לא נתעטרה בבעלה... בכל מקום האיש גוזר ברם הכא 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה'.
היתה שרה עטרת בעלה ושמע אברהם בקולה, וידועים דברי המדרש תנחומא (חיי שרה, ד):
אשת חיל עטרת בעלה (משלי יב) זה אברהם שהיה מקונן על שרה,
מה כתיב למעלה מן הענין, ותמת שרה וגו' התחיל אברהם לבכות עליה ולומר אשת חיל מי ימצא בטח בה לב בעלה...
לאחר שנפטרה שרה, בא אברהם לספוד לה, וההספד מופיע במשלי (פרק לא) 'אשת חיל מי ימצא', וממשיך המדרש ומפרט כל שורה ושורה במזמור, על איזה ארוע בחיי שרה הוא נאמר.
המדרש דורש את השבח הגדול ביותר במזמור על הפסוק בו פתחנו:
ואת עלית על כלנה- שנאמר (ישעיה נא) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם.
ולפי דברינו נראה להסביר, שהמעלה הגדולה ביותר שמצא אברהם אצל שרה היתה התיקון שאותה מקבת עשתה לצור, עד שזכו והיו לאבות האומה.

הנביא ישעיהו ממשיך מאברהם ושרה אל ציון:

(ג) כִּי נָחַם ה' צִיּוֹן נָחַם כָּל חֲרָבֶיהָ וַיִּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעֲרֵבְתָהּ כְּגֵן הַשָּׁדוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה:

וצריך להבין קישור הדברים.

ובאר האלשיך הקדוש:

אמר הביטו אל אברהם ושרה שמהם באתם, אל זמן שזה היה צור יבש בלתי ראוי להוליד, וזו היתה בור שנוקר בפטיש מסלע קשה, כך היתה היא עקרה בלתי ראוי לילד...
אחר כך הביטו בהם הבטה שנית, והיא הביטו אל אברהם שהוא כאשר הושם שמו אברהם, שאז היה אביכם שניתן בו הולדה, וכן אל שרה שהוא כאשר הוסב שמה שרה, כי אז היתה תחוללכם שניתן לה הריון...

כך אתם אעפ"י שתתייסרו בגליות אל תתיאשו מן הרחמים, כי הלא יותר היה טעם להתייאש אברהם ושרה, ועכ"ז בראתיו והרבתי וברכתי, כלומר כי כה אעשה לכם:

אברהם ושרה לא היו ראויים להוליד בדרך הטבע, ובהסתכלות ראשונה וטבעית היו עקרים, אך בהסתכלות שניה וניסית חצב הקב"ה את הצור וניקב את הבור, נגד כל הסיכויים נושעו והולידו את יצחק וממנו צמח כל בית ישראל. כך יעשה ה' גם לציון, ולמרות מצבה הטבעי- החרב והקשה, יתהפך הכל לטובה צמיחה ופריחה- ששון ושמחה.

והדברים מפורשים כבר במדרש תנחומא (וירא טז):

וה' פקד את שרה- זה שאמר הכתוב 'מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישרים' (ישעיה מד) מקים דבר עבדו- זה אברהם שנאמר בעבור אברהם עבדי... ועצת מלאכיו ישרים- שבשרו אותו המלאכים שנאמר 'שוב אשוב אליך כעת חיה'.

'האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה'- ומה ענין זה לכאן?

אלא כשם שנתאשו ממנה האומות שלא נבנית והיא תבנה, שנאמר: 'האומר לירושלים תושב', וכתוב (תהלים קב): 'כי בנה ה' ציון', אם תמהים אתם הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, כשם שעשיתי לאברהם ולשרה כך אעשה לירושלים.

ישראל רואים את החורבן ומתייאשים מהגאולה, אומר להם הקב"ה, הביטו אל אברהם ושרה שהיו להם את כל הסיבות להתייאש ובכל אופן נושעו, כך גם גאולתכם בא תבוא וירושלים תשוב ותבנה. יתן ה' ונזכה במהרה לראות בנחמת ציון ובישועת ישראל.

מהי הנקודה בה התחולל השינוי אצל אברהם ושרה?

האלישיך כתב ששינוי השם של אבותינו היה נקודת המפנה, אז ניתנה להם היכולת להוליד. וזה לשון הפסוקים בבראשית (פרק יז):

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שְׂרִי אֲשַׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמִי שְׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָה:

(טז) וַיְבָרְכֵנִי אַתָּה וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וַיְבָרְכֵתִי וְהִיְתָה לְגוֹיִם מִלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יְהִיוּ:

השינוי של אברהם היה כאשר עשה את ברית המילה, 'התהלך לפני והיה תמים' ואז שינה את שמו מאברם לאברהם, ערב את האות ה' משמו של המקום בשמו של אברהם. אך מה ההבדל בין שרי לשרה?

רש"י פרש:

לא תקרא את שמה שרי - דמשמע שרי לי ולא לאחרים כי שרה סתם שמה, שתהא שרה על כל. נראה להסביר שהקב"ה הפך את שרי הפרטית של אברהם, לשרה הכללית האמא הראשונה של עם ישראל. השינוי מאדם פרטי לאדם כללי הוא זה שהפך את שרי העקרה לשרה- האמא הראשונה.

סבא דוד

השנה נלקח מאתנו בשיבה טובה ראש המשפחה - סבא דוד רקנטי ז"ל.

סבא היה דמות ודוגמא לשילוב נדיר בין תורה וארץ ישראל, מסורת וציונות.

מצד אחד היה מפקד באצ"ל ומצד שני התמסר באופן מיוחד לשמר את מסורת קהילת סלוניקי.

בין מפעליו הרבים, הוצאת הספרים 'זכרון סלוניקי' והקמת בית הכנסת 'היכל יהודה', בו זכה להיות גבאי ולהתפלל עד השבת האחרונה לחייו.

פעמים רבות היה מתעניין בנושאי הלימוד ובשיעורים אותם העברתי, והיה שואל שאלות מחכימות.

חוברת זו יוצאת גם לעילוי נשמתו, יהי זכרו ברוך.

מלחמת שמחת תורה

מאז שמחת תורה, עם ישראל שרוי במלחמה כנגד אויב אכזר ושפל. גם אני זכיתי לקחת חלק במצוות 'עזרת ישראל מיד צר' וגוייסתי למילואים ברבנות חטיבה 551. החטיבה נכנסה למלחמה כבר בשמחת תורה, ובחודשים הראשונים לחמה בצפון רצועת עזה. לצערינו הרב, חללים רבים נפלו לנו בקרבות, גם אותם רציתי להזכיר בחוברת זו. המלחמה גרמה לי להסיט את המבט מהזוית הפרטית ולהתמקד בכלל ישראל, כמעט בכל שבת מצאתי את פרשת השבוע מתחברת אל המלחמה ועל כך דיברתי בשיחה בבית הכנסת.

תודות

תודה רבה לקהילת 'ישראל הצעיר' בה אני זוכה ללמד ולהורות, ובפרט לרב הקהילה-הרב שמואל קרוטהמר שליט"א, שהכניס אותי אל עבודת הקודש פנימה ומדריך אותי בדרכי הנהגת הקהילה. יברך אותו ה' ויזכה לשנים רבות נעימות וטובות בבריאות ונחת, ונזכה להמשיך להנות ממנו עצה ותושיה לאו"ט.

תודה רבה לגבאים: שלמה קור, דוד ארליך, דב אברמסון, אשר פלואר, אלי זנו ולכל העוסקים בעניני בית הכנסת, הדואגים לקהילה בהתמדה ובהשקעה.

תודה רבה לאחראי על בית המדרש לגימלאים: משה ליוש, אשר עוסק בצרכי ציבור באמונה ודואג לקיום בית המדרש תמידים כסדרן זו השנה היג'. הקב"ה ישלם שכרו ויזכה לרוב נחת ובריאות.

לצערו הרב, לפני כחודש הסתלק מאתנו החבר היקר יוסי רוט ז"ל, יוסי היה המנהל של בית המדרש והרוח החיה מאחוריו, במסירות רבה השקיע שעות על גבי שעות כדי שבכל שבוע בית המדרש יתפקד באופן מושלם: מרצים, דפי מקורות, פרסום השיעורים ועוד. גם את שבתות הקהילה ארגן יוסי, בתכנון מדוייק ובשימת לב לפרטים הקטנים ולכל אחד. יוסי עשה הכל במקצועיות ובהתנדבות, הוא חסר לנו מאד.

זכה בית המדרש של ישראל הצעיר להוות מודל לחיקוי, ובעקבות הצלחתו הוקמו בשנים האחרונות עוד שני בתי מדרש בשכונה, בהם זכיתי למסור חלק מהשיעורים:

בית המדרש של 'מנין ותיקין' בארגונו של הרב בנימין דרשן, ובית המדרש של קהילת 'נריה', בארגונו של הרב אליאב ויזל.

גם להם אני מכיר טובה על הזכות ללמוד וללמד בקהל עם.

יתן ה' וירבו בתי מדרש וישיבות בעירנו, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

תודה רבה למו"ר ראש ישיבת מרכז הרב הגאון הרב יעקב שפירא שליט"א שטרך לקרוא בחוברות הקודמות ועודדני כמה פעמים להוציא שיעורים אלו לאור.

תודה רבה לגאון הרב יגאל לרר שליט"א שגידל אותי בתורה ויראת שמים.

תודה רבה לאברך היקר ר' מתניה. ל. שסייע לי בהגהת המאמרים.

תודה מיוחדת להוריניו היקרים: אבי מורי ר' בני ואמי מורתי מרים לבית קורץ, חמי מורי ר' אברהם וחמותי מורתי שרה לבית רקנטי, שגידלונו בדרך התורה ואהבת ה', השרישו בנו מידות טובות, וממשיכים להרעיף עלינו אהבה וברכה, תומכים ומסייעים תמיד. יזכם ה' באורך ימים ושנים בבריאות ובנחת, ויזכו לרוב שמחות ולרוות נחת מאתנו ומכל המשפחה בלב שמח.

'אשת חיל מי ימצא'

תודה רבה, והערכה עצומה מעומק הלב לאשתי היקרה מוריה שתחי'. שבאהבתה ומסירותה לתורה הק' מזכה אותי ללמוד וללמד תורה בנחת ובהתמדה. נוטלת על שכמה את הטיפול בבית ומגדלת את ילדנו היקרים: שירה, רבקה, תהילה, אברהם ושרה במידות טובות ואהבת ה'. ובכך מאפשרת לי להתמסר ללימוד תורה, להכנת השיעורים ומסירתם.

'ואת עלית על כולנה'.

יתן ה' ונזכה לבנין עדי עד דורות ישרים מבורכים, להמשיך להאיר את העולם בתורה ובמעשים טובים, מתוך בריאות נחת ושמחה.

"ועל כולם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד".

חגי קורץ

סיון תשפ"ד